

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Pinja Pitkä

Vankien perusoikeuksien rajoittamisen oikeudelliset perusteet

Johtamisen akateeminen yksikkö
Julkisoikeus
Hallintotieteiden kandidaatti

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Pinja Pitkä	
Tutkielman nimi:	Vankien perusoikeuksien rajoittamisen oikeudelliset perusteet	
Tutkinto:	Hallintotieteiden kandidaatti	
Opintosuunta:	Julkisoikeus	
Työn ohjaaja:	Tiina Petrelius	
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:38

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksen aiheena on vankien perusoikeudet ja erityisesti vankien perusoikeuksien rajoittamisen oikeudellisten edellytysten tarkasteleminen. Tutkimuksessa vastaan tutkimuskysymykseen: Millä edellytyksin vankeuslailla voidaan rajoittaa perustuslaissa säädettyjä perus- ja ihmisoikeuksia? Tutkimuksen oikeudellisen luonteen vuoksi käytän tutkimusmetodinä lainoppia eli oikeusdogmatiikka. Lainopillisessa tutkimuksessa tutkin voimassa olevaa oikeutta sekä muiden oikeuslähteiden suhtautumista siihen. Rajaan aiheeni ulkopuolelle ulkomaisen lainsäädännön, koska keskityn tutkimuksessa vain kansalliseen perusoikeussäätelyyn ja miten vankeuslaki suhtautuu tähän. Rajaan tutkimuksestani pois myös osan perusoikeussäätelystä eli keskityn vain sellaisten perusoikeuksien tarkasteluun, jotka ovat tutkimuksen aiheen kannalta relevantteja.

Työssä keskityn tarkastelemaan erityisesti vankeuslakia (767/2005) ja Suomen perustuslakia (731/1999), joiden pohjalta tutkimus rakentuu. Tutkimuksen kannalta keskeisimmät perustuslain säännökset ovat 2. luvun säännökset perusoikeuksista. Vaikka käytän työssäni termiä perusoikeudet, viittaan sillä yhtäläisesti sekä perus-, että ihmisoikeuksiin. Tämä käsitepari voidaan mieltää yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, vaikka näiden käsitteiden oikeudellinen pohja on erilainen. Perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat yhtäläisesti kaikille Suomen oikeudenkäyttöpiirissä oleville henkilöille, mutta tietyin edellytyksin näitä oikeuksia voidaan rajoittaa. Perusoikeuksien rajoitustoimet ovat tiukan säätelyn alaisia, mutta joskus säätely voi olla epäselvää tai joiltakin osin puutteellista. Tämä luo ristiriitoja muun muassa perusoikeussäätelyn ja vankeuslain säännösten välille. Näitä ristiriitoja pyrin tässä tutkimuksessa tunnistamaan.

Tutkimuksessa nousee esiin erityisesti muutama seikka, joiden varaan oikeudellisesti hyväksyttävät perusoikeuksien rajoitusedellytykset rakentuvat tai niiden tulisi rakentua. Näitä ovat; täsmällinen lainsäädäntö, tarkka harkinta erityisesti viranomaistoiminnassa, yhdenmukainen oikeuskäytäntö ja yhtenäinen viranomaistoiminta. Kun nämä neljä edellä mainittua kokonaisuutta on huomioitu lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä, luo se pohjan hyväksyttävälle ja oikeudenmukaisille perusoikeuksien rajoitusedellytyksille. Vankeuslain nojalla tehdyn perusoikeuksien rajoitusedellytykset eivät siis perustu ainoastaan lainsäädäntöön, vaan niiden oikeudellinen perusta on paljon laajempi.

AVAINSANAT: vankeuslaki, perustuslaki, perusoikeudet, ihmisoikeudet, rajoitusedellytykset, hyväksyttävyys

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Perus- ja ihmisoikeudet	8
2.1	Perus- ja ihmisoikeuksista	8
2.2	Perusoikeudet perustuslaissa	9
2.3	Kansainväliset ihmisoikeussopimukset	12
2.4	Perus- ja ihmisoikeuksien rajoittaminen	15
2.5	Yleiset perusoikeuksien rajoittamista koskevat vaatimukset	17
3	Vankeuslaki ja sen suhtautuminen perusoikeuksiin	19
3.1	Vankeuslaki	19
3.2	Vankien perusoikeusloukkauksia Köyliön vankilassa	21
3.3	Perusoikeuksia rajoittavia säännöksiä vankeuslaissa	23
3.3.1	Vangin oikeus kirjeenvaihtoon	24
3.3.2	Henkilötarkastus	25
3.3.3	Oikeus turvallisuuteen	26
3.4	Perusoikeuksien rajoitusten hyväksyttävyys – tapaus tarkkailuhaalarit	28
4	Johtopäätökset	31
	Lähteet	34

Lyhenteet

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990)
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EOAK	Eduskunnan oikeusasiamies
EU	Euroopan unioni
HAO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KP-sopimus	kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimus (SopS 7–8/1976)
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
PeVM	perustuslakivaliokunnan mietintö
PL	Suomen perustuslaki 731/1999
RL	rikoslaki 39/1889
VL	vankeuslaki 767/2005
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

Lähdin miettimään aiheen valintaa erityisesti siltä pohjalta, mikä minua itseä kiinnostaa. Pitkän pohdinnan jälkeen ajatukseni veivät Rikosseuraamuslaitokseen ja sitä myötä vankiloihin ja vankien oikeuksiin. Tästä muovautui lopulta tutkittava aiheeni perusoikeuksien rajoittamisesta vankeuslain näkökulmasta. Suurin mielenkiintoni kohdistuu erityisesti perusoikeuksiin ja perusoikeuksien rajoittamiseen alemman asteisella lainsäädännöllä, kuten vankeuslailla (767/2005).

Suomalaisessa mediassa on viime aikoina puhuttanut paljon Suomen vankiloiden ylijäsenyys eli vankeja on liikaa vankilapaikkoihin nähden. Tämä on ajanut muun muassa Köyliön vankilan useisiin ongelmiin. Apulaisoikeusasiamiehen määräämästä, toukokuussa 2025, tehdyssä kaksipäiväisestä tarkastuksesta ilmeni useita puutteita, kuten vankien liian ahtaat asuintilat ja puutteet riittävästä hygieniasta sekä terveydenhuollon ongelmat.¹ Nämä ongelmat linkittyvät suoraan vankien perus- ja ihmisoikeuskysymyksiin, mikä tekee työni aiheesta hyvinkin ajankohtaisen.

Viime vuosina Luomala, Paasonen ja Vainio ovat tehneet tutkimusta liittyen vankilaturvallisuuteen sekä oikeusturvaan.² Vankiloissa tapahtuva rikollisuus on ongelma myös Suomessa, mikä vaikuttaa suoraan vankien perusoikeuksien toteutumiseen. Vankiloissa tapahtuvissa väkivaltarikoksissa loukataan usein perusoikeutta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (Suomen perustuslaki 731/1999, 7.1 §). Tällä perusoikeudella turvataan jokaiselle vangille mahdollisuus suorittaa rangaistus siten, ettei tarvitse pelätä turvallisuutensa tulleen uhatuksi.³

---

¹ Yle.fi, 2025.

² Luomala, Paasonen & Vainio, 2023, *Miten kehittää vankilaturvallisuutta ja vankien kuntoutusta?: Vankien kuntoutumismahdollisuuksien ja oikeusturvan parantaminen vankilaturvallisuutta kehittämällä sekä rangaistusaikaista rikollisuutta ehkäisemällä -hankkeen loppuraportti.*

³ Luomala, Paasonen & Vainio, 2023, s.2.

Tutkimuskysymykseni on: *Millä edellytyksin vankeuslailla voidaan rajoittaa perustuslaissa säädettyjä perus- ja ihmisoikeuksia?* Työssä tutkin säädöksiä ja muita oikeuslähteitä, joiden pohjalta vankien perusoikeuksien rajoittaminen on oikeudellisesti hyväksyttävää ja lainmukaista. Oikeudellisessa kentässä tutkimukseni sijoittuu valtiosääntöoikeuteen sekä joiltakin osin myös rikosoikeuteen.

Keskityn työssäni pääsääntöisesti vankeuslain ja perustuslain väliseen jännitteeseen. Tarkemman tarkastelun kohdistan vain muutamaaan perustuslaissa säädettyyn perusoikeuteen, koska työn kannalta ei ole relevanttia käydä läpi kaikkia perusoikeuksia. Tällöin on mielestäni perusteltua jättää tarkastelun ulkopuolelle sellaiset säädökset, joihin vankeuslain säännökset eivät ylety. Lisäksi myöhemmin tekstissä käsittelen perus- ja ihmisoikeuksia yhtenä kokonaisuutena, vaikka niiden oikeudellinen perusta on erilainen. Perusoikeuksista säädetään Suomen perustuslaissa ja ihmisoikeuksista yleismaailmallisissa ihmisoikeussopimuksissa.

Tutkimusmenetelmänä työssä käytän lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa. Tyypillisesti lainoppi tutkii mikä on voimassa olevaa oikeutta ja mikä on muiden oikeuslähteiden merkitys suhteessa voimassa olevaan oikeuteen.⁴ Lainopin keskeisenä tehtävänä voidaankin katsoa olevan oikeusjärjestyksen sisällön selvittäminen.⁵ Se tutkii väitteitä oikeusnormeista, eli normikannanotoista ja tulkintakannanotoista. Lainopin normikannanotot esittävät väitteitä voimassa olevasta oikeudesta ja tulkintakannanotot jonkin kyseisen normin sisällöstä.⁶ Toisin sanoen lainoppi määrittää, miten jokin oikeudellinen tulkintaongelma tulee ratkaista eli miten löydetään oikeudellinen merkityssisältö.⁷ Tässä työssä käytän lainoppia, koska tutkimukseni kohdistuu pääosin erilaisiin oikeuslähteisiin. Työ on julkisoikeudellinen tutkimus, jossa tarkastellaan erityisesti oikeuslähteiden suhdetta toisiinsa ja voimassa olevaa oikeustilaa.

---

⁴ Määttä, 2024, s.5.

⁵ Kaisto, 2007, s.344.

⁶ Määttä, 2024, s. 5.

⁷ Kostiainen, Kurki, Määttä, Rautiainen & Soininen, 2023, luku 3.2.

Jotta lainoppia tutkimusmenetelmänä ymmärrettäisiin helpommin, se voidaan aikaisemmin kerrotun lisäksi jakaa vielä käyttäjäystävällisesti käytännölliseen ja teoreettiseen lainoppiin. Käytännöllinen lainoppi tuottaa tulkintasuosituksia lainsoveltajien avuksi tutkimalla oikeuslähteitä, joiden merkityssisältöä pyritään täsmentämään. Teoreettinen lainoppi puolestaan rakentaa yhteistä oikeusjärjestelmää.⁸ Tässä työssä tutkimusmenetelmänä on erityisesti teoreettinen lainoppi.

Tutkimuksen rakenne koostuu ensimmäisestä pääluvusta, jossa kuvataan tarkemmin perus- ja ihmisoikeussäätelyä sekä niiden rajoittamista. Lisäksi tässä pääluvussa tarkastellaan perusoikeuksien yleisiä ja ehdottomia rajoitusedellytyksiä. Toisessa pääluvussa keskitytään erityisesti vankeuslain säännöksiin perusoikeuksien rajoittamisesta ja mahdollisiin ristiriitatilanteisiin erilaisten tapausten kautta. Samalla pyrin myös tunnistamaan joitakin ristiriitoja vankeuslain ja perustuslain välillä. Tutkimuksen lopulla tarkastellaan vielä perusoikeusrajoitusten oikeudellista hyväksyttävyyttä erityisesti tarkkailuhaalareita koskevan tapauksen avulla. Viimeisessä luvussa esitän työni johtopäätökset.

---

⁸ Rautiainen, Kostiainen, Kurki, Soininen & Määttä, 2023, luku 3.

2 Perus- ja ihmisoikeudet

2.1 Perus- ja ihmisoikeuksista

Perus- ja ihmisoikeudet luovat henkilölle suojatun vapauspiirin suhteessa siihen valtioon, joka käyttää häneen nähden oikeudellista tai tosiasiallista valtaa.⁹ Koska valtion valta yksilön oikeuksiin nähden on suuri, on perus- ja ihmisoikeussäännöksillä erityinen asema oikeuskäytännössä. Erityisyydestä ja oikeuksien rajoittamisen tiukasta sääntelystä kertoo myös se, että esimerkiksi vangin oikeusturvasta pyritään huolehtimaan niin, että laissa on määritelty yksityiskohtaisesti perusteet, joilla vangin perusoikeuksiin voidaan puuttua.¹⁰

Suomessa kansallisista perusoikeuksista säädetään perustuslain 2 luvussa. Suomen kansallisen perustuslain lisäksi perusoikeuksista säädetään kansainvälisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (2012/C 326/02). EU:n perusoikeuskirja sitoo, kun sovelletaan Euroopan unionin oikeutta joko EU:n omissa elimissä tai jäsenvaltioissa, joihin Suomi kuuluu.¹¹ Ihmisoikeuksista säädetään puolestaan kansainvälisesti yleismaailmallisissa ihmisoikeussopimuksissa, joista Suomessa merkittävin lienee Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990).¹² Kansallinen perusoikeussäännöstö on luotu yhdenmukaiseksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusmääräysten kanssa.¹³ Tästä syystä perus- ja ihmisoikeudet ovat tiivis käsitepari ja niitä tuleekin tarkastella yhdessä.

Perus- ja ihmisoikeuksien yhteen liimautuminen ilmenee perustuslaissa, jossa sanamuodon mukaisesti säädetään; Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PL 22 §). Tämä osoittaa, että Suomen

---

⁹ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.46.

¹⁰ Tapani & Tolvanen, 2016, s.414.

¹¹ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.42.

¹² Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.46.

¹³ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.40 ja 42.

oikeudenkäyttöpiirissä ihmisoikeuksien velvoittavuus on tuotu yhtäläiseksi perustuslain tasoiseksi säädökseksi perusoikeuksien kanssa, jolloin myös ihmisoikeuksilla on vahva oikeussuoja.

Perus- ja ihmisoikeuksien eroavaisuutena voidaankin pitää universaalisuutta. Perusoikeudet ovat säädännäistä oikeutta, jolloin niiden tulkinnassa merkittävässä roolissa on lainsäätäjän tarkoitus. Ihmisoikeudet perustuvat puolestaan kansainvälisiin sopimuksiin, jolloin tulkinta tehdään kansainvälisissä elimissä. Kansallisten tuomioistuinten lisäksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten noudattamista valvovat myös kansainväliset valvontaelimet.¹⁴

Suomessa yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksia on suojattu kolmella eri järjestelmällä; kansallisella perustuslailla, Euroopan ihmisoikeussopimuksella sekä Euroopan perusoikeuskirjalla.¹⁵ Suomessa perusoikeussuoja on erityisen vahva, koska lait ovat vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä. Tämä tarkoittaa sitä, että vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä on noudatettava virkavastuulla.¹⁶ Kansallinen perustuslaki ja muut lait, velvoittavat lainsäätäjää siten, että niiden sivuuttaminen olisi virkavirhe.¹⁷ Perusoikeudet koskevat kaikkia Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevia ihmisiä, joten säännöksillä on suuri vaikutus henkilön oikeusasemaan.¹⁸

2.2 Perusoikeudet perustuslaissa

Perusoikeudet ovat perustavanlaatuisia oikeuksia eli sellaisia oikeuksia, jotka ovat yksilön kannalta erityisen tärkeitä ja perustavanlaatuisia.¹⁹ Yksinkertaisuudessaan ja ilman moniulotteista tarkastelua perusoikeudet voidaankin määritellä olevan perustuslaissa

---

¹⁴ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.45 ja 47.

¹⁵ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 4.

¹⁶ Määttä, 2024, s. 29.

¹⁷ Karhu, 2003, s.792.

¹⁸ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.40.

¹⁹ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 1.

turvattuja yksilön oikeuksia.²⁰ Perusoikeussäännösten tarkoituksena on turvata ihmisarvon loukkaamattomuutta sekä yksilön vapautta ja oikeuksia.²¹

Perusoikeuksista säädetään Suomen perustuslaissa. Perustuslaki on Suomen lainsäädäntöhierarkiassa korkeimpana eli se syrjäyttää muun lainsäädännön.²² Se poikkeaa muista laeista siten, että se määrittää koko oikeusjärjestelmän perusrakenteet. Perustuslaissa vahvistetaan sellaiset oikeudelliset arvot, joiden varaan koko yhteiskunta ja muu oikeusjärjestys rakentuu. Perustuslain tulisi säännellä kaikkia keskeisiä julkisen vallan käyttämisen perusteita ja muita valtiollisia perusratkaisuja.²³

Perustuslain merkitys suomalaisessa lainsäädännössä on suuri, koska kaiken lainsäädännön tulisi viimekädessä olla linjassa perustuslain säännösten kanssa. Perustuslaista poikkeaminen on siis mahdollista ainoastaan erityisillä lainsäädännöksillä. Tämä ilmenee muun muassa siitä, että perustuslainsäätäjällä on jo osittain asettanut valtiosääntöisiä reunaehtoja perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuudelle nimenomaisin lakivarauksin.²⁴ Lakivarauksilla tarkoitetaan sellaisia perusoikeussäännösten yhteyteen kirjattuja lausekkeita, joilla edellytetään perusoikeuden rajoittamisen sekä perusoikeuden käytön sääntelyn perustuvan lakiin tai tapahtuvan lain nojalla.²⁵

Perusoikeussäännökset on rakennettu siten, että perustuslakiin on kirjattu perusoikeussäännöksiä ehdottomista kielloista julkisen vallan edistämismääräyksiin.²⁶ Ehdottomasta kiellosta hyvänä esimerkkinä voidaan pitää perustuslain 7 § 2 momenttia, jossa kielletään kuolemaan tuomitseminen, kiduttaminen sekä muutoin ihmisarvoa loukkaava kohtelu (PL 7.2 §). Toisaalta esimerkiksi perustuslain säännös: julkisen vallan

---

²⁰ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 1.

²¹ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s.40.

²² Turunen, 2005, s.13.

²³ HE 1/1998 vp, s. 6.

²⁴ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 3.

²⁵ Neuvonen & Rautiainen, 2015, s.222.

²⁶ Saraviita, 2011, s. 136.

on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä (PL 16.2 §), korostaa julkisen vallan edistämisvelvoitetta.

Edellä olevat esimerkit havainnollistavat sääntelyn ääripäitä. Perusoikeussäätelyssä kyse on kuitenkin julkiseen valtaan kohdistuvasta velvollisuudesta olla tekemättä sellaisia perusoikeusrajoituksia, jotka eivät ole oikeudellisesti hyväksyttäviä ja toisaalta aktiivisesti edistää perusoikeuksien toteutumista sekä poistaa näiden oikeuksien toteutumisen esteitä.²⁷ Nimenomaisesti tätä ilmentävät perusoikeussäätelyssä käytettävät vaihtelevat sanamuodot kieltävien ja velvoittavien säännösten joukossa.

Suomen perustuslain 2 luvussa säädetään kansallisista perusoikeuksista. Ihmisoikeussopimukset ovat kuitenkin vaikuttaneet niin perusoikeuksien ulottuvuutta ja sitovuutta koskeviin perusratkaisuihin, kuin perusoikeuksien aineelliseen määrittämiseen ja yksittäisten perusoikeussäännösten muotoiluun.²⁸ Perustuslaissa säädettyyn perusoikeussäätelyn taustalla on siis vaikuttanut yleismaailmalliset ihmisoikeussopimukset. Tästäkin syystä lienee puhua perus- ja ihmisoikeuksista käsiteparina.

Suomen oikeudenkäyttöpiirissä perusoikeudet kuuluvat yhdenvertaisesti kaikille henkilön yksilöllisistä ominaisuuksista, kuten iästä, sukupuolesta tai etnisyydestä riippumatta. Tästä on myös säädetty perustuslaissa (PL 6 §). Eri asemaan asettamiselle tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä syy. Se ei kuitenkaan riitä, että syyllä on jokin peruste, vaan huomioon otetaan myös eriarvoiseen asemaan asettamisen aste.²⁹ Esimerkiksi vankeuden täytäntöönpanossa toisistaan poikkeavat laituskäytännöt voivat vaarantaa vankien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.³⁰

---

²⁷ Mäki-Louhiluoma, 2023, s. 233.

²⁸ Viljanen, 2001, s. 274.

²⁹ Taskinen, 2012, s. 108.

³⁰ HE 263/2004 vp, s. 107.

Yhdenvertaisuusperiaatteen merkityksestä kertoo myös Helsingin hovioikeuden ratkaisu 23.2.2018, jossa käräjäoikeuden tuomio vankeusrangaistuksesta kumottiin yhdenvertaisuusperiaatteen ja syrjinnän kiellon nojalla.

Helsingin hovioikeudella oli ratkaistavana, voitiinko A tuomita rangaistukseen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä, kun A kuului Jehovan todistajiin. Jehovan todistajat ovat erillisellä lailla vapautettu asevelvollisuudesta sekä siviilipalveluksesta. Tästä syystä tuomitseminen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä oli syrjivää kohtelua. Itä-Uudenmaan käräjäoikeus oli kuitenkin tuominnut A:n 173 päivän vankeusrangaistukseen. Hovioikeus katsoi, että A:n tuomitseminen merkitsisi perustuslaissa kiellettyä syrjivää kohtelua ja oli tällöin ristiriidassa yhdenvertaisuusperiaatteen (PL 6.1 §) ja syrjintäkiellon (PL 6.2 §) kanssa. Lisäksi asiaan vaikuttivat myös Suomea velvoittavat ihmisoikeusvelvoitteet.³¹

Ratkaisusta ilmenee selvästi se, mikä merkitys yhdenvertaisuudella ja syrjinnän kiellolla on oikeuskäytännössä ja tuomioistuinten ratkaisuisissa, mutta myös se miten perustuslain tasoinen säännös syrjäyttää alemman asteisen lain. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n vankeusrangaistukseen siviilipalveluslain (1446/2001) nojalla, mikä on tavallisen lain tasoinen säännös. Hovioikeus puolestaan katsoi tuomion olevan yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon vastainen, jotka ovat puolestaan perustuslain taseisia normeja. Tällaisissa säännösten ristiriitatilanteissa tuomioistuinten on aina noudatettava periaatetta, jonka mukaan erityisnormi, -säännös tai -laki syrjäyttää yleisnormin, -säännöksen tai -lain.³²

2.3 Kansainväliset ihmisoikeussopimukset

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan jokaisella ihmiskunnan jäsenelle kuuluvia oikeuksia, jotka on turvattu yleismaailmallisissa ihmisoikeussopimuksissa ja ne kuuluvat jokaiselle ihmiselle jo pelkästään ihmisyyden ja siihen liitetyn erityisen arvon perusteella.³³ Nämä

---

³¹ Helsingin HO 23.2.2018/108226.

³² Määttä, 2013, s. 171.

³³ Niemi, 2022, s. 70.

oikeudet on turvattu jokaiselle sopijavaltion oikeudenkäyttöpiirissä olevalle ihmiselle, siitä huolimatta, onko kansalaisuusvaltio liittynyt sopimukseen vai ei.³⁴ Ihmisoikeudet voidaan katsoa kehitetyiksi vastaukseksi erilaisia ihmisarvon loukkauksia vastaan ja ne suojaavat tyypillisiltä inhimillisen elämän uhkatekijöiltä.³⁵

Osa ihmisoikeussopimuksista on ratifioitu Suomessa lain tasoisesti, joten ne ovat voimassa samoin kuin muut eduskunnan hyväksymät lait. Joissakin laeissa puolestaan edellytetään sovellettavan lakia siten, että kansainväliset sopimukset huomioidaan.³⁶ Kansainvälisten ihmisoikeuksien nojalla valtioilla on velvollisuus suojata perus- ja ihmisoikeuksia, tutkia tehokkaasti perus- ja ihmisoikeusloukkaukset, rangaista loukkauksiin syyllistyneitä sekä tarjota tehokkaat oikeussuojakeinot ihmisoikeusloukkausten uhreille.³⁷

Kansainvälisen ihmisoikeussäätelyn lähtökohtana voidaan pitää YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen hyväksymistä vuonna 1948. Julistuksessa luetellaan keskeisimmät ihmisoikeudet, joita jokaisen valtion on noudatettava.³⁸ Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus vaikuttaa monen kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen taustalla ja tästä syystä monissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on hyvinkin paljon yhteneväisyyksiä.³⁹ Euroopan unionissa ja sen jäsenvaltioissa, kuten Suomessa ja Suomen lainsäädännössä, keskeisimpänä ihmisoikeussopimuksena voidaan pitää Euroopan ihmisoikeussopimusta (EIS) 1950. Suomi on ratifioinut eli hyväksynyt Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja saattanut sen voimaan lailla ja asetuksella.⁴⁰

Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset ovat monelta osin verraten yleisluonteisia ja niiden tulkinnassa lähtökohtana on kansainvälisoikeudellisten sopimusten yleisten

---

³⁴ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 4.

³⁵ Niemi, 2022, s. 61 ja 68.

³⁶ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s. 46.

³⁷ Pirjatanniemi, 2011, s. 161.

³⁸ Salojärvi, 2019, s. 169.

³⁹ Gullans, Pellonpää, Pölönen & Tapanila, 2018, s. 33.

⁴⁰ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s. 46 ja 47.

periaatteiden noudattaminen.⁴¹ Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artiklassa on kuitenkin säädetty yleisestä velvollisuudesta kunnioittaa ihmisoikeuksia sanamuodon mukaisesti; Korkeat sopimuspuolet takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla tämän yleissopimuksen 1 osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet (EIS 1 art.).

Euroopan ihmisoikeussopimus on jaettu kolmeen osaan ja lisäksi sitä on täydennetty useilla lisäpöytäkirjoilla.⁴² Sopimuksen ensimmäisessä osassa on säädetty oikeuksista ja vapauksista (EIS 1 osa artikkelit 2–18), jotka ovat tämän työn kannalta keskeisimpiä säädöksiä. Tällaisia yleismaailmallisia oikeuksia ja vapauksia ovat esimerkiksi oikeus elämään ja kiduttamisen sekä epäinhimillisen ja halventavan kohtelun kieltö.⁴³ Tämän lisäksi 2 osa sisältää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen liittyvät säännökset ja 3 osa puolestaan sekalaisia määräyksiä (EIS osat 2 ja 3).

Toinen Suomessa merkittävästi vaikuttanut kansainvälinen yleissopimus on YK:n ihmisoikeusjulistuksen pohjalta tehty kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 7–8/1976)⁴⁴, jonka Suomi on myös ratifioinut ja lisäksi saattanut sen voimaan lailla ja asetuksella.⁴⁵ KP-sopimus turvaa muun muassa ihmisoikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen. Tästä säädetään esimerkiksi KP-sopimuksen 3 artiklassa sanamuodon mukaisesti; tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan jokaiselle miehelle ja naiselle yhtäläisen oikeuden päästä osalliseksi kaikista tässä yleissopimuksessa mainituista kansalaisoikeuksista ja poliittisista oikeuksista (KP-sopimus 3 art.).

Perus- ja ihmisoikeussuojaa voivat nauttia sellaisetkin oikeudet, jotka syntyvät perusoikeussäännösten yhteisvaikutuksesta. Perus- ja ihmisoikeuksien välillä ei siis lähtökohtaisesti ole hierarkioita, vaan eri perusoikeuksien nauttima suoja on keskenään

---

⁴¹ Gullans, Pellonpää, Pölönen & Tapanila, 2018, s. 330.

⁴² Heikkilä & Hirvelä, 2017, s. 1397.

⁴³ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s. 51 ja 54.

⁴⁴ Gullans, Pellonpää, Pölönen & Tapanila, 2018, s. 33.

⁴⁵ Fredman, Rautio, Tolvanen & Viitanen, 2025, s. 47.

samantasoista.⁴⁶ On siis sanomattakin selvää, että myös tämän työn tarkastelussa olevan vankeuslain sääntelyn piiriin kuuluvilla henkilöillä, yleensä vangeilla, on oikeus perusoikeussuojaan erinäisiä rajoitussäännöksiä lukuun ottamatta.

2.4 Perus- ja ihmisoikeuksien rajoittaminen

Perusoikeudet eivät ole yleisesti ehdottomia, etteikö niitä saisi missään olosuhteessa tai laajuudessa rajoittaa.⁴⁷ Perusoikeuksien rajoittamisella tarkoitetaan sitä, että perusoikeussäännöksen soveltamisalan piirissä olevaa oikeutta rajoitetaan tai sen suojaamaan yksilön oikeusasemaan puututaan julkisen vallan toimenpitein.⁴⁸ Kaikkien perusoikeuksiin kohdistuvien rajoitusten tulee aina perustua lakiin.⁴⁹ Osa perustuslain perusoikeussäännöksistä on kirjoitettu ehdottomiksi, ettei niiden rajoittaminen tavallisella lailla ole sallittua. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi syrjintäkielto (PL 6.2 §), kuolemanrangaistuksen, kidutuksen ja muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kielto (PL 7.2 §) tai muut rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältämät kiellot (PL 8 §).⁵⁰

Perus- ja ihmisoikeuksia voidaan rajoittaa myös lakivarausten nojalla. Lakivaraukset ovat rajoituslausekkeita, joissa lainsäätäjälle annetaan valtuus rajoittaa perusoikeutta ja toisaalta asetetaan lainsäätäjän harkintavaltaa rajoittavia ehtoja.⁵¹ Nykyisin perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten oikeudellisen merkityksen kannalta keskeisiä ovat lakivarausten valtuutus-, rajoitus- ja toimeksiantoulettavuudet. Lakivaraus ei ole tarpeen pelkästään perusoikeutta koskevan sääntelyn pidättämiseksi lainsäätäjän yksinomaiseen toimivaltaan, koska lailla säätämisen vaatimus on muutenkin osa perusoikeusjärjestelmäämme.⁵²

---

⁴⁶ Mäki-Louhiluoma, 2023, s. 233.

⁴⁷ HE 198/2017 vp, s. 6.

⁴⁸ Viljanen, 2001, s. 14.

⁴⁹ Kess, 2023, s. 63.

⁵⁰ Viljanen, 2001, s. 13.

⁵¹ Puurunen, 2018, s. 358.

⁵² Viljanen, 2001, s. 27–29.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, että osassa perusoikeussäännöksissä oikeus on turvattu ilman nimenomaista lakivarausta tai rajoituslauseketta. Tällaisissa tapauksissa perusoikeussäännös ei ole tarkoitettu ehdottomaksi, vaan kysymys niiden rajoittamisesta ratkaistaan perusoikeuksia koskevien yleisten oppien mukaisesti.⁵³ Yksilö ei voi käyttää perusoikeuttaan täysimääräisesti siltä osin kuin sitä on perustuslain edellyttämässä menettelyssä ja sen sallimalla tavalla rajoitettu.⁵⁴

Puhuttaessa perusoikeuksien rajoittamisesta onkin hyvä pohtia, missä kulkee perusoikeuksien rajoittamisen oikeudelliset rajat. Kaikissa perusoikeuksien rajoittamista koskevissa toimissa on otettava erityisesti huomioon tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimukset. Tämä tarkoittaa sitä, että perusoikeuksia ei saa kaventaa enempää kuin on välttämätöntä, eikä perusoikeuksiin puuttuminen saa olla ankarampaa kuin on välttämättömästi tarpeen.⁵⁵

Lakivarausten lisäksi lainsäätäjä on käyttänyt eri sääntelykeinoja rajoittaakseen perusoikeuksia. Perusoikeuksia on kavennettu; suoraan laissa, antamalla tuomioistuimelle ja viranomaiselle perusoikeuksien rajoittamisvaltaa suoraan lain nojalla, luvanvaraistamalla tietty toiminta, antamalla esimerkiksi viranomaiselle valta puuttua perusoikeuksiin fyysisin toimenpitein ja sääntelemällä luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden keskinäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia.⁵⁶ On huomattavaa, että lainsäätäjän asettamia sääntelykeinoja, kuten muutakin perusoikeuksien rajoittamiseen liittyvää sääntelyä on paljon.

---

⁵³ PeVM 25/1994 vp, s. 4.

⁵⁴ Viljanen, 2001, s. 14.

⁵⁵ Puurunen, 2018, s. 362.

⁵⁶ Puurunen, 2018, s. 365.

2.5 Yleiset perusoikeuksien rajoittamista koskevat vaatimukset

Hallituksen esityksessä vuodelta 1993 todettiin, että perusoikeusuudistuksen myötä perusoikeuksien rajoittamisedellytyksiä selkeytettäisiin sekä mahdollisuus poiketa perusoikeuksista poikkeusolojen aikana kirjoitettaisiin täsmällisemmäksi ja tarkkarajaisemmaksi.⁵⁷ Näin on myös tehty, laatimalla muun muassa yleisiä perusoikeuksien rajoittamista koskevia vaatimuksia. Kun rajoitetaan vangin perusoikeuksia, tulee rajoituksen täyttää kaikki alla mainitut yleiset rajoitusedellytykset, kunkin oikeuden osalta erikseen tarkasteltuna.⁵⁸

Näitä yleisiä ja ehdottomia perusoikeuksien rajoittamisen vaatimuksia ovat; rajoitusten tulee perustua lakiin, sisältäen kiellon delegoida rajoittamista koskevaa toimivaltaa lakia alemmalle säädöstasolle, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä, tavallisella lailla ei voi säätää perusoikeuksien ytimeen ulottuvaa rajoitusta sekä rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimusten mukaisia. Näiden lisäksi perusoikeuksia rajoittaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvasta, eivätkä rajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.⁵⁹ Edellä mainittujen yleisten rajoitusedellytysten lisäksi myös muut seikat saattavat vaikuttaa rajoitusten sallittavuuteen.⁶⁰ Nämä mainitut rajoitusedellytykset ovat tarkkarajaisia ja täsmällisiä, lainsäätäjän tulee noudattaa niitä sanamuodon mukaisesti joka tilanteessa.

Yleisistä rajoittamisperusteista itse pidän tärkeimpinä lailla säätämisen vaatimusta sekä tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimusta. Näiden tärkeys korostuu myös sovellettaessa vankeuslain säännöksiä. Vankeuslaissa säädetään sanamuodon mukaisesti; vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia,

---

⁵⁷ HE 309/1993 vp, s. 2.

⁵⁸ Taskinen, 2012, s. 118.

⁵⁹ PeVM 25/1994 vp, s. 5.

⁶⁰ Viljanen, 2001, s. 38.

kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta (vankeuslaki 1:3).

Perus- ja ihmisoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten ehdottomuudesta hyvänä esimerkkinä on korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2021:58.

Tapauksessa oli ratkaistavana, voitiinko tutkintavangin A yhdessäoloa muiden tutkintavankien kanssa rajoittaa, koska yhteydenpito saattoi vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen. A ei ollut myöskään saanut olla ilman valvontaa yhteydessä puhelimitse, tapaamalla tai muullakaan tavoin poliisivankilan ulkopuolella oleviin ihmisiin. KKO:n mukaan yhteydenpidon rajoittaminen puuttuu voimakkaasti henkilön perus- ja ihmisoikeuksiin. Tällöin täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusten huomioon ottaminen saattaa vaatia, että perusoikeuksia rajoittavia säännöksiä tulkitaan suppeasti. Tuomioistuimen tulee ottaa huomioon sellainen tulkintavaihtoehto, mikä edistää parhaiten perus- ja ihmisoikeuksia. Tapauksessa KKO katsoi, että yhteydenpidon rajoittaminen oli perusteltua. Päätös tehtiin äänestyspäätöksenä.⁶¹

Korkeimman oikeuden päätöksessä on huomioitavaa se, että yhteydenpidon rajoittaminen loukkaa henkilön oikeutta yksityiselämän suojaan (PL 10 §). Säännöksessä kuitenkin todetaan, että lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen, yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa (PL 10.3 §). Edellä mainittuun säännökseen on lisätty lakivaraus, joka antaa lain säätäjälle valtuuden perusoikeuksien rajoittamiseen ja toisaalta asettaa rajoittamiselle lisäкитеerejä.⁶²

Mielestäni tämä korostaa yleisistä rajoitusedellytyksistä erityisesti sitä, että perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua lakiin ja niiden on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Nämä perusoikeuksien rajoitusedellytykset tulevat ilmi myös yllä mainitussa KKO:n ratkaisussa. Oikeutta yksityiselämän suojaan on lainsäädännössä rajoitettu muun muassa pakkokeinolain (806/2011) neljännen luvun ensimmäisessä pykälässä, jolloin rajoittamistoimet perustuvat lakiin.

---

⁶¹ KKO: 17.8.2021/1197.

⁶² HE 198/2017 vp, s. 6.

3 Vankeuslaki ja sen suhtautuminen perusoikeuksiin

3.1 Vankeuslaki

Vankeuslaki luotiin säätämään tavallisen lain tasolla perusoikeuksien rajoituksista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista perustuslain asettamien vaatimusten ja ihmisoikeussopimusten velvoitteiden mukaisesti.⁶³ Vankeuslaki koskee vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa vankilassa.⁶⁴ Tästä säädetään vankeuslain 1 luvun ensimmäisessä pykälässä. Vankeuslain merkityksestä oikeusjärjestyksessä on myös säännös perustuslaissa; vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla (PL 7.3 §). Mielestäni tämä korostaa sitä, miten tärkeä vankien oikeusturvan ja perusoikeuksien rajoittamisen näkökulmasta vankeuslaki on. Huomioitavaa on myös se, että vankeuslaki koskee rangaistuksen täytäntöönpanoa sekä tutkintavankeudessa olevia henkilöitä.⁶⁵

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana (vankeuslaki 1:2). Vankeuslain tarkoilla säännöksillä pyritään tehostamaan vankeuden vaikuttavuutta. Tavoitteena on tällöin, että vanki ei syyllistyisi enää uusiin rikoksiin.⁶⁶ Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteiden määrittäminen laissa on tärkeää, sillä nämä tavoitteet muodostavat lähtökohdat lain muiden säännösten tulkinnalle.⁶⁷

Kuten monet muut lait, myös vankeuslaki perustuu yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuusperiaate ja perustuslain 6 §:n säännös yhdenvertaisuudesta edellyttävät,

---

⁶³ PeVL 20/2005 vp, s. 2.

⁶⁴ HE 263/2004 vp, s. 134.

⁶⁵ HE 263/2004 vp, s. 1.

⁶⁶ Mohell, 2007, s. 332.

⁶⁷ HE 263/2004 vp, s. 108.

että rangaistusten on oltava ennakoitavissa, eivätkä ne saa olla mielivaltaisia.⁶⁸ Samassa tilanteessa olevia henkilöitä tulee siis kohdella aina samalla tavalla. Tämä tulee esille myös vankeuslain säännöksestä, jossa säädetään; vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan (vankeuslaki 1:5). Yhdenvertaisuuden tulisi olla johtava periaate niin tuomioistuinkäytännössä, rangaistusseuraamusten arvioinnissa, kuin täytäntöönpanossakin.⁶⁹

Puhuttaessa vangeista ja vankeuslaista, oikeusturvan merkitys korostuu, sillä lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä painotetaan yhä enemmän yhdenvertaisuutta, inhimillistä kohtelua sekä rangaistuskäytäntöjen avarakatseisuutta.⁷⁰ Vankeuslain sallimat rajoitustoimenpiteet, esimerkiksi vapauden menetyksestä, ovat yhteydessä suoraan perus- ja ihmisoikeuksien ytimeen, jolloin henkilöllä on oltava tehokas oikeusturva ja toimivat muutoksenhakumahdollisuudet. Usein oikeusturvan kannalta ratkaisevaa etua saadaan sillä, että tulkinnan ja oikeuskäytännön avulla saavutetaan ratkaisuihin liittyvää ennakoitavuutta.⁷¹ Osaltaan vankien oikeusturvan kohentaminen on ollut myös yksi vankeuslain säätämisen tavoitteista.⁷²

Vankeuslaissa on sääntelyä vangin oikeusturvasta. Ennakollista oikeusturvaa säännellä yleisperiaatteita eli yhdenvertaista, oikeudenmukaista sekä ihmisarvoa kunnioittavaa kohtelua koskevalla sääntelyllä. Näiden lisäksi vankeuslaissa on säännöksiä vankien oikeuksista ja niiden rajoitusten perusteista, mitkä kuuluvat ennakolliseen oikeusturvaan.⁷³ Esimerkkinä tällaisesta säännöksestä on sääntely uskonnonharjoituksesta, jossa säädetään, että vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin (VL 11:3). Lisäksi tähän säännökseen on kirjattu myös tätä oikeutta rajoittavat perusteet. Vankien jälkikäteistä oikeusturvaa säännellään vankeuslain 20

---

⁶⁸ Yli-Hyövälti, 2023, s. 460.

⁶⁹ Rautiainen, 2008, s. 73.

⁷⁰ Mäkipää, 2014, s. 2.

⁷¹ Rautiainen, 2008, s. 77.

⁷² Mäkipää, 2014, s. 2.

⁷³ Mäkipää, 2014, s. 5.

luvun säännöksillä, jotka koskevat muutoksenhakua. Vankien oikeusturvan lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää perustuslain 7 §:n säännöstä⁷⁴, jonka mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla (PL 7.1 §). Usein kuitenkin oikeusturvaan liittyvät loukkaukset ovat täytäntöönpanotyössä harvinaisia.⁷⁵

3.2 Vankien perusoikeusloukkauksia Köyliön vankilassa

Tämän tutkielman kannalta on hyvä muistaa, että vankeuslaki on tavallisen lain tasoinen säädös ja perustuslaki puolestaan erityislaki eli perustuslain säännökset ovat hierarkkisesti vankeuslakia ylempänä ja siten velvoittavat lainsäätäjää vahvemmin. Joiltakin osin vankeuslailla voidaan kuitenkin rajoittaa henkilön perusoikeuksia. Jotta perustuslaissa säänneltyjen perusoikeuksien rajoittaminen on mahdollista, tulee tavallisen lain tasolla asetettujen rajoitustoimenpiteiden täyttää kaikki yleiset perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Rangaistuksien täytäntöönpano on järjestettävä aina siten, että rangaistuksena on pelkkä vapauden menetys. Muita oikeuksia voidaan rajoittaa siten, kuin laitoksessa pitämisen varmuus ja laitoksen järjestys sitä edellyttävät.⁷⁶ Tätä valvoo muun muassa oikeusasiamies.

Rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvästä vapaudenmenetyksestä ja yleisesti vankien oloista Köyliön vankilassa tehty apulaisoikeusasiamiehen tarkastus 26-27.5.2025 paljastaa, että esimerkiksi Köyliön vankilassa rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvä tosiasiaa muitakin perusoikeusrajoituksia, kuin pelkkä vapauden menetys. Tässä onkin ilmeinen ristiriita lainsäädännön kanssa, koska vankeuslakiin on kirjattu, että vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen eikä vankeuden täytäntöönpano saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta (VL 1:3).

---

⁷⁴ Mäkipää, 2014, s. 5.

⁷⁵ Rautiainen, 2008, s. 93.

⁷⁶ HE 263/2005 vp, s. 8.

Apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksesta Köyliön vankilaan EOAK/2556/2025 oli kyse tarkastuksesta, jossa huomioitiin sellaisia asioita, joihin ei aikaisemmin oikeusyksikön tarkastuksella ollut kiinnitetty huomiota. Tarkastuksessa ilmeni useita puutteita vankien oloissa, joista osa liittyy hyvinkin paljon perusoikeuksiin ja niiden rajoittamiseen. Tarkastuksessa havaittiin muun muassa yliasustusta, jonka takia vangit asuivat liian ahtaasti, vankien toimintojen peruuttamista liian vähäisen henkilökunnan vuoksi, vangeilla ei ollut mahdollisuutta pestä omia vaatteitaan tarpeeksi usein eikä vangeilla ollut mahdollisuutta saada riittävää määrää puhtaita vankivaatteita. Samankaltaiset ongelmat koskivat myös normaaleja käyttäjalkineita.⁷⁷

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisusta käy ilmi, että perusoikeutta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (PL7 §) on rajoitettu yleisten rajoitusedellytysten vastaisesti. Lain säännös vaatii, että ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti (PL 7 §). Lisäksi vankeuslain säännös määrää, että vankien käytössä tulee olla asianmukaiset asuin- ja peseytymistilat (VL 7:1). Tarkastuksesta kuitenkin ilmenee, että Köyliön vankilassa vankeja asutetaan liian ahtaasti, vastoin lain säännöksiä ja ilman hyväksyttäviä yleisiä rajoitusedellytyksiä. Kun riittäviä asuintiloja ei ole, voidaan vankien yliasutus tulkita perustuslain vastaiseksi ja ihmisarvoa loukkaavaksi toiminnaksi. Vankien joutuminen perusoikeusloukkausten ja lainvastaisuuksien uhreiksi onkin nykyään ongelma vankiloissa.⁷⁸

Tämän lisäksi tarkastuksesta käy ilmi, että muita vangeille vankeuslailla turvattuja oikeuksia ja toisaalta vankilalle osoitettuja velvollisuuksia on rajoitettu ja laiminlyöty. Esimerkiksi vankeuslaissa veloitetaan, että vankilan on järjestettävä vangille tilaisuus omien vaatteiden pesuun tai niiden pesettämiseen (VL 7:3). Tämä ei kuitenkaan ollut toteutunut moitteettomasti Köyliön vankilassa, jolloin vangit eivät olleet saaneet heille kuuluvien oikeuksien mukaisesti riittävästi puhtaita vaatteita. Osin tähän voi vaikuttaa se, että usein vankeja ei mielletä hallinnon asiakkaiksi vaan enemminkin hallintoalamaisiksi, joihin vallankäyttö kohdistuu.⁷⁹

---

⁷⁷ EOAK/2556/2025.

⁷⁸ Taskinen, 2012, s. 119.

⁷⁹ Taskinen, 2012, s. 119.

Vaikka edellä mainitut rajoitustoimenpiteet eivät suoranaisesti loukkaa henkilön perusoikeuksia, voidaan joitakin liittymäkohtia huomata. Puhtaat vaatteet ovat elämän perusedellytys, joita puolestaan turvataan perustuslaissa esimerkiksi oikeudella sosiaaliturvaan. Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon (PL 19 §). Mielestäni välttömään huolenpitoon sisältyy myös puhtaat vaatteet ja käyttökalkineet, jolloin vangeillakin tulisi perustuslaillinen oikeus näihin.

3.3 Perusoikeuksia rajoittavia säännöksiä vankeuslaissa

Vaikka joitakin perusoikeuksia on mahdollista rajoittaa, täytyy kuitenkin muistaa, että vangeilla on myös ehdottomia oikeuksia. Näitä ovat esimerkiksi tapaamisoikeus, liikunnan harjoittamisoikeus ja oikeus viettää vapaa-aikaa toisten vankien kanssa. Tällaisia ehdottomia oikeuksia on kuitenkin hyvin vähän. Nämä oikeudet eivät kuitenkaan ole absoluuttisen ehdottomat sillä esimerkiksi säännös erillään pitämisestä (VL 18:5) voi rajoittaa näitä vangille annettuja oikeuksia. Näiden oikeuksien lisäksi vangeilla on osallistumisvelvollisuus, mutta ei osallistumisoikeutta.⁸⁰

Vankeja koskevassa sääntelyssä, useimmiten vankeuslaissa. Henkilökohtaisen koskemattomuuden ja vapauden rajoituksilla on keskeinen rooli, sillä näihin perusoikeuksiin puututaan vankilassa erilaisten tarkastusten sekä muiden valvonta- ja turvatoimenpiteiden avulla.⁸¹ Näitä toimenpiteitä ohjaamassa on vankeuslakiin kirjattu huomattavan paljon tarkastus- ja valvontasäännöksiä, joiden rikkomisesta on usein seurauksena kurinpitörangaistus ja mahdollisesti muita rangaistuksia.⁸²

Tällaisia vankeuslain tarkastus- ja valvontasäännöksiä, jotka rajoittavat myös henkilön perusoikeuksia, ovat esimerkiksi vankeuslain säännökset kirjeenvaihdon ja

---

⁸⁰ HE 263/2004 vp, s. 107.

⁸¹ Paasonen & Vainio, 2022, s. 5.

⁸² Mohell, 2007, s. 334.

postilähetyksen tarkastamisesta ja pidättämisestä (VL 12:1 ja VL 12:5) sekä viestin lukemisesta ja jäljennöksen ottamisesta (VL 12:2). Nämä säännökset rajoittavat henkilön perusoikeutta yksityiselämän suojaan (PL 10 §). Henkilötarkastus (VL 16:4) ja omaisuuden luettelointi (VL 9:1) rajoittavat puolestaan perusoikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (PL 7 §).

3.3.1 Vangin oikeus kirjeenvaihtoon

Vankeuslaissa on säännös, joka mahdollistaa vankien kirjeen lukemisen (VL 12:2). Kyseissä lainkohdassa säädetään, että vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetykset tai viesti saadaan lukea, jos se on yksittäistapauksessa perustellusta syystä tarpeen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Tämä säännös mahdollistaa vankeuslain nojalla tehtävän rajoitustoimenpiteen perusoikeuteen kirjeen salaisuuden loukkaamattomuudesta (PL 10.2 §). Tästä hyvänä esimerkkinä korkeimman oikeuden ratkaisu KKO: 2012:81.

Vankilan vartija oli avannut tutkintavangille saapuneen kirjeen, jota tutkintavankeuslain mukaan ei olisi saanut avata. Tutkintavanki vaati vahingonkorvausta viestintäsalaisuuden loukkauksesta. Korkeimman oikeuden ratkaistavana oli kysymys siitä, oliko vartijan teko rangaistava, vaikka kirjeen avaaminen oli tapahtunut erehdyksessä. Toisena ratkaistavana oli, voitiinko korvausta tuomita sillä perusteella, että kirjeen oikeudetonta avaamista oli pidettävä perus- ja ihmisoikeusloukkauksena. Korkein oikeus päätyi käräjäoikeuden ja hovioikeuden kanssa yksimieliseen lopputulokseen, ettei vartijan epähuomiossa tehty lainvastainen menettely ollut aiheuttanut sellaista kärsimystä, joka tulisi rahasuorituksella korvattavaksi.⁸³

Asiassa on kiistatta selvää se, että henkilön perus- ja ihmisoikeuksia on loukattu lain vastaisesti. Perustuslaissa säädetään yksityiselämän suojasta, jolla turvataan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus (PL 10 §). Samassa pykälässä myös säädetään, että lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen

---

⁸³ KKO: 2012:81

vapaudenmenetyksen aikana. Tällainen viestin salaisuutta koskeva rajoitus on kirjattu sekä vankeuslakiin (VL 12:2), että tutkintavankeuslakiin (768/2005, 8:2).

Vaikka tapauksessa todetaankin vartijan menetelleen epähuomiossa eikä vartija ollut lukenut kirjettä on kirjeen avaaminen, vastoin lailla hyväksyttävää perustetta, rikoslaissa (39/1889) 38 luvun 3 pykälässä säädetty rikokseksi. Tapauksessa huomionarvoista on erityisesti se, että vankeuslailla ja tutkintavankeuslailla on voitu rajoittaa jotakin perusoikeutta siten että ilman näitä, lain nojalla tehtyjä rajoitustoimenpiteitä, viestintäsalaisuuden loukkaus olisi aina rikos. Tämä osoittaa mielestäni hyvin sen, miten suuri merkitys esimerkiksi vankeuslakiin kirjatulla rajoitustoimenpiteillä on. Ne osoittava lainkäyttäjälle, milloin ollaan lain oikealla ja milloin väärällä puolella. Kuten edellä selostetusta ratkaisusta voi huomata, tuomioistuinten tulkinnalla ja oikeuskäytännöllä on kuitenkin suuri rooli siinä, milloin lainvastainen toiminta on rangaistavaa ja milloin ei.

3.3.2 Henkilötarkastus

Vankeuslaki mahdollistaa henkilötarkastusten tekemisen, jos vankia epäillään luvottomien esineiden tai aineiden hallussapidosta tai muiden pykälässä säädettyjen perusteiden vuoksi (VL 16:4). Tämä säännös rajoittaa ehdottomasti henkilön perusoikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja vapauteen (PL 7 §). Tästä syystä on tärkeää, että laissa säädettyjä rajoitustoimenpiteitä noudatetaan tarkasti ja perustellusti. Apulaisoikeusasiamies onkin ratkaissut asiaan liittyvän kantelun, jossa vangille oli tehty perusteeton henkilötarkastus (EOAK/2934/2024).

Oikeusasiamiehelle tehty kantelu (EOAK/2934/2024) koski tapausta, jossa kantelija arvosteli Pelson vankilan ja koiranohjaajan toimintaa järjestetyn valvomattoman tapaamisen jälkeisessä tarkastustoiminnassa. Kantelijalle suoritettiin henkilötarkastus, josta hänelle ei ilmoitettu toimenpiteiden perustetta, vaikka oli niistä kysynyt. Hänet oli myös tarkastuksen jälkeen laitettu eristyksiin vastaanotto-osastolle lähes vuorokaudeksi ja tämän jälkeen suoritettiin vielä toinen henkilötarkastus. Koiranohjaajan mukaan jokaiselle valvomattomasta tapaamisesta tulevalle vangille suoritetaan henkilötarkastus. Ratkaisussa apulaisoikeusasiamies toteaa, että vankilassa on toimittu säännösten

vastaisesti ja henkilötarkastuksesta päätettäessä on tulkittu virheellisesti henkilötarkastuksen edellytyksiä, eikä Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistusta ole noudatettu.⁸⁴

Vaikka joitakin perusoikeuksia on mahdollista rajoittaa vankeuslain nojalla, evät nämä rajoitustoimenpiteet täysin rajattomia ole. Vankeuslain nojalla henkilötarkastusten tekeminen on mahdollista, tietyin edellytyksin, jotka ovat kirjattu lakiin ehdottomiksi. Ehdottomuus ilmenee jo aikaisemmin tässä tutkimuksessa käsitellyistä perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä. Rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista.⁸⁵ Tämä kaventaa huomattavasti viranomaisen toimivaltaa ja harkintavaltaa, jolloin esimerkiksi henkilötarkastusten suorittamisessa lainsäädännön noudattaminen korostuu entisestään.

Apulaisoikeusasiamiehen tekemässä ratkaisussa tulee hyvin ilmi lainsäädännön ja viranomaistoiminnan välinen ristiriita lain tulkinnasta eli milloin perusoikeuksien rajoittaminen on lainmukaista ja milloin ei. Vaikka lainsäädäntöön pyritään kirjaamaan kaikki rajoitustoimet mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, voi silti syntyä tilanteita, joissa jää tilaa viranomaisen omalle harkinnalle toimien hyväksyttävyydestä. Koska perusoikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (PL 7 §) voidaan rajoittaa vankeuslain nojalla, korostuu viranomaisen vastuu lainkäyttäjänä, jotta samalaisia tapauksia ei pääsisi syntymään.

3.3.3 Oikeus turvallisuuteen

Kaikki tämä edellä mainittu sääntely ja muu vankeuslaissa oleva sääntely pohjautuu pitkälti turvallisuuden ja järjestyksen suureen merkitykseen. Tämän takia jotkut vankeuslaissa säädetyt ja hyväksytyt rajoitustoimet eivät välttämättä aina anna

---

⁸⁴ EOAK/2934/2024.

⁸⁵ PeVM 25/1994 vp, s. 5.

perustetta perusoikeusrajoitukseen. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaankin pitää Turun hallinto-oikeuden ratkaisua 27.11.2007.

Tapauksessa oli kyse siitä, että vangilta rajoitettiin omaisuuden hallussapitoa, vedoten vankilan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Turun hallinto-oikeus eväsi vangilta oikeuden joogamaton hallussapitoon vankilassa, vedoten siihen, että matto lisäisi sellin palokuormaa ja on siten haitaksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.⁸⁶

Vankeuslain 9 luvun ensimmäinen pykälä oikeuttaa vangille hallussa pidettäväksi kohtuullisen määrän omaisuutta (VL 9:1), mikä pohjautuu perustuslaissa säädettyyn omaisuuden suojaan (PL 15 §). Puhuttaessa vankien oikeuksista, on yleisellä turvallisuudella ja järjestyksellä suuri merkitys. Jokaisen oikeudesta turvallisuuteen säädetään perustuslaissa (PL 7 §). Tämä on hyvä esimerkki siitä, että vaikka osa vankeuslain säännöksistä antavat vangeille perus- ja ihmisoikeussäätelyn mukaisia oikeuksia, voidaan harkintaa käyttäen perusoikeudella rajoittaa toista perusoikeutta, kun kaksi perustuslain tasoista säännöstä ovat ristiriidassa keskenään. Tällaisissa tapauksissa vankeuslaki ei rajoitakaan perusoikeuksia, vaan perusoikeus turvallisuuteen rajoittaakin vankeuslakiin sisällytetty perusoikeutta omaisuuden suojaan.

Oikeus turvallisuuteen mielletäänkin usein itsenäiseksi ja hyvin vahvaksi perusoikeudeksi, jonka avulla usein vankilassa perustellaan muitakin rajoituksia. Tämän takia usein muihin kuin turvallisuusnäkökulmaan liittyviin perusoikeuksiin suhtaudutaan hieman välinpitämättömästi.⁸⁷ Tämä on mielestäni ongelmallista myös siitä näkökulmasta, että perustuslain tasoisia perusoikeuksia ei voida määritellä hierarkkisesti. Kaikki perusoikeudet ovat siis samantasoisia, eikä mikään ole toistaan vahvempi tai merkityksellisempi.

---

⁸⁶ Turun HAO 27.11.2007/07/0804/2.

⁸⁷ Taskinen, 2012, s. 119.

3.4 Perusoikeuksien rajoitusten hyväksyttävyyys – tapaus tarkkailuhaalarit

Vaikka lainsäätävä voi antaa jollekin viranomaiselle tai muulle henkilölle vallan puuttua perusoikeuksiin fyysisin toimenpitein, ei tämä valta ole täysin rajatonta. Viranomaisia ja virkamiehiä sitoo perustuslaissa säädetty virkavastuu, jonka mukaan virkamies vastaa virkatoimensa lainmukaisuudesta (PL 118 §). Virkamiehen toimintaa rajoittavat muun muassa rikoslain säännökset virka-aseman väärinkäytöstä (RL 40:7) sekä virkavelvollisuuden rikkomisesta (RL 40:9). Valvontahenkilökunnan onkin monesti vaikea mieltää vankeja heidän kanssaan tasa-arvoisiksi ihmisiksi, joita kohtaan heillä on tietyissä tilanteissa mahdollisuus käyttää valtaa vasten vangin omaa tahtoa.⁸⁸ Tässä onkin mielestäni kysymys siitä, milloin viranomaisen toimesta tehty perusoikeuksien rajoittaminen on hyväksyttävää ja milloin ei.

Rajoitustoimien hyväksyttävyydestä ja viranomaisen harkinnasta hyvänä esimerkkinä on tapaus tarkkailuhaalarit, johon on ottanut kantaa oikeusasiamies, hovioikeus sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuim.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisusta ilmenee, että tapauksessa oli kysymys haalareista, jotka ylettyivät käyttäjän jaloista kaulaan. Vankilan henkilökunta olivat pakottaneet kahta asianosaista käyttämään tällaisia haalareita osana erityistä tarkastustoimenpidettä. Haalareita pakotettiin käytettäväksi asianosaisten ollessa eristyksissä. Vankilan henkilökunta kiinnitti haalarit nippusiteillä kiinni, eivätkä asianosaiset pystyneet riisumaan haalareita itse. Molemmat asianosaisista joutuivat olemaan eristyksistä haalarit päällä useamman päivän. Haalareiden tarkoituksena oli tarkastaa, olivatko asianosaiset kätkenneet huumeita kehoonsa. EIT ratkaisi asian siten, että äänin 5–2 EIS:n 3 artiklaa epäinhimillisellä ja halventavalla tavalla kohtelun kieltoa ei ole rikottu. Yksimielisesti EIT totesi, että EIS:n 8 artiklaa eli oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioituksesta oli rikottu ja Suomen valtio määrättiin vahingonkorvausvelvolliseksi.⁸⁹

---

⁸⁸ Taskinen, 2012, s. 120.

⁸⁹ EIT tapaus Lindström ja Mässeli v. Suomi (14.1.2014).

Ennen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisua asiaa on käsitelty Riihimäen käräjäoikeudessa sekä Kouvola hovioikeudessa. Molemmat edellä mainituista tuomioistuimista hylkäsivät kaikki väitteet ja katsoivat, että tarkkailuhaalareiden käyttö ei merkinnyt eristyksen koventamista tai loukannut vangin ihmisarvoa. Käräjäoikeudesta poiketen Kouvolan hovioikeus arvioi asiaa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan näkökulmasta päätyen kuitenkin samaan lopputulokseen käräjäoikeuden kanssa.⁹⁰

Mielestäni on sanomattakin selvää, että vankilaviranomaisten tulee ottaa huomioon lainmukaisuus myös perus- ja ihmisoikeuksien rajoitustoimenpiteissä, kuten tarkkailuhaalareiden käytössä. Tapauksessa ristiriitaista on kuitenkin se, missä kulkee raja tarkkailuhaalareiden käytön hyväksyttävyydestä ja toisaalta käytön lainvastaisuudesta, puhuttaessa perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamisesta. Tarkkailuhaalareiden käyttö voi olla hyväksyttävää vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä vankien terveyden suojelemiseksi. Se on myös hyväksyttävää, kun haalareita käytetään eristämistarkkailussa suhteellisen lyhytaikaisesti, jos eristämislle on vakuuttavat turvallisuusperusteet.⁹¹ Mikään taho ei kuitenkaan ota kantaa siihen, mikä on hallituksen esityksessä mainittu ”suhteellisen lyhyt aika”. Edellä selostetusta EIT:n ratkaisun koko ratkaisuselosteesta voidaan kuitenkin päätellä, että toisella vangilla haalareita on käytetty kolme ja toisella seitsemän vuorokautta.

Lisäksi asiasta tehdyssä oikeusasiamiehen ratkaisusta (2011/2/10) käy ilmi, että turvaamistoimenpiteiden täytäntöönpanon sääntelyssä on tarvetta täsmennyksille,⁹² mistä olen täysin samaa mieltä. Tarkkailuhaalareiden käytössä on kyse sellaisesta perusoikeuksien rajoittamisesta, johon tulisi olla laissa säädetty selkeä toimivaltuus.⁹³ Nykyään voimassa olevaan vankeuslakiin on kirjattu säännös liittyen tarkkailuhaalareihin ja niiden käyttöön (VL 18:4). Eristämistarkkailua koskevan pykälän ensimmäisessä

---

⁹⁰ EOAK/2011/2/10.

⁹¹ HE 45/2014 vp, s. 14.

⁹² EOAK/2011/2/10.

⁹³ HE 45/2014 vp, s.14.

momentissa mainitaan, että vangilta voidaan edellyttää erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä ja hänen tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

Samankaltaisesta tapauksesta annetusta Helsingin hovioikeuden ratkaisusta (15.11.2017/1363) ilmenee, että myös tarkkailuhaalarin käyttö 14 tunnin ajan loukkaa vangin perusoikeuksia kohtuuttoman paljon. Samaisessa ratkaisussa todetaan myös, että merkitystä onkin annettava myös loukkaukselle itselleen riippumatta sen kestosta.⁹⁴ Tämän perusteella uskallan ilmaista oman näkemykseni siitä, että perus- ja ihmisoikeuksien rajoitustoimenpiteiden oikeudellinen raja kulkee lainsäädännön sallivuuden ja noudattamisen lisäksi rajoitustoimenpiteen laadun ja vaikuttavuuden arvioimisessa.

Perusoikeuksien rajoitustoimenpiteen hyväksyttävyyden kannalta ei siten mielestäni ole merkitystä sillä, miten rajoitustoimenpiteet suoritetaan, vaan sillä mikä niiden vaikutus on henkilön perusoikeuksiin ja onko nämä vaikutukset oikeudellisesti hyväksyttäviä. Voitaisiinkin todeta, että perusoikeuksien rajoittaminen on hyväksyttävää silloin, kun se tapahtuu lain asettamissa rajoissa eikä ole laadultaan tai vaikuttavuudeltaan kohtuuton. Rajoitustoimenpiteet eivät ole hyväksyttäviä silloin, kuin ne ovat lainvastaisia tai täysin kohtuuttomia henkilön perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Kohtuullisuutta lienee arvioida lainsäädännön, oikeuskäytännön ja kansainvälisten sopimusten pohjalta.

---

⁹⁴ Helsingin HO 15.11.2017/1363.

4 Johtopäätökset

Tutkimuksessa selvitettiin vankeuslain suhdetta Suomen perustuslaissa säädettyihin perusoikeuksiin ja näiden kahden lainsäädännön välisiä ristiriitoja. Vankeuslaki poikkeaa monesta muusta laista sillä, että se rajoittaa osin melko voimakkaasti ihmisten perusoikeuksia, vaikka normihierarkiassa perustuslaki on ylempään asteeseen säädetty vankeuslakiin nähden. Tutkimuksen ytimenä oli erityisesti vankeuslain ja perustuslain välisten ristiriitojen tunnistaminen ja niiden pohjalta selvittää, millaisilla edellytyksillä vankeuslailla voidaan rajoittaa perus- ja ihmisoikeuksia. Vankeuslaki perustuu kokonaisuudessa siihen, että perusoikeutta henkilökohtaiseen vapauteen (PL 7§) rajoitetaan. Tämän perusoikeusrajoitus on sisällytetty myös perustuslakiin; henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin (PL 7.3 §).

Tutkimuksen edetessä yhdeksi keskeiseksi rajoittamisedellytykseksi nousi yleiset perusoikeuksien rajoittamista koskevat vaatimukset. Näitä yleisiä vaatimuksia on seitsemän. Rajoitusten tulee perustua lakiin, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisiä, rajoitusten tulee olla hyväksyttäviä, tavallisella lailla ei voi säätää perusoikeuksien ytimeen ulottuvaa rajoitusta, rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimusten mukaisia, riittävästä oikeusturvasta on huolehdittava eivätkä rajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.⁹⁵ Jotta vankeuslailla voidaan rajoittaa perusoikeuksia, tulee näiden kaikkien yleisten rajoitusedellytysten täytyä.

Näiden lisäksi tutkimuksessa nousi esille kahden perusoikeuden väliset ristiriitatilanteet. Kun vankeuslailla rajoitetaan jotakin perusoikeutta, voidaan sen edellyttää suojelevan jonkin toisen perusoikeuden toteutumista. Tutkimuksessa ilmeni, että esimerkiksi perusoikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (PL 7 §) on vankeuden

---

⁹⁵ PeVM 25/1994, s. 5.

täytäntöönpanossa yksi keskeinen ja vahvasti turvattu oikeus. Muun muassa oikeuskäytännöstä selviää, että kun jokin toinen perusoikeus on tämän kanssa ristiriidassa riittää perusoikeuden rajoittamisedellytykseksi se, että rajoitustoimenpiteillä pyritään suojelemaan sitä perusoikeutta, jolle on annettu suurempi painoarvo. Tämä arvioidaan kuitenkin aina tapauskohtaisesti.

Nämä perusoikeuksien rajoittamista oikeuttavat edellytykset eivät kuitenkaan aina ole kovinkaan tarkkarajaisia. Usein rajoitustoimenpiteissä onkin käytettävä tapauskohtaista harkintaa. Perus- ja ihmisoikeudet ovat perustavanlaatuisia oikeuksia,⁹⁶ jolloin niiden rajoitustoimenpiteiden tulee olla tarkkaan säänneltyjä. Koska perusoikeudet kuuluvat yhtäläisesti kaikille, tulee niiden rajoitusedellytysten olla mielestäni yhtenäisiä sekä kansallisella, että kansainvälisellä tasolla. Tutkimus osoittaa sen, että vaikka vankeuslain nojalla tehtäviä rajoitusedellytyksiä on pyritty sääntelemään kohtuullisen tarkastikin, on tässä silti vielä paljon ongelmia. Tässä kohtaa pidänkin erittäin tärkeänä viranomaisten toimintaa ja esimerkiksi oikeusasiamiehen tekemiä tarkastuksia, joiden avulla näitä ongelmia pystyttäisiin vähentämään.

Vastaukseni tutkimuskysymykseen: Millä edellytyksin vankeuslaki rajoittaa perustuslaissa säädettyjä perus- ja ihmisoikeuksia, on tiivistetysti se, että oikeudellisesti merkittävin seikka on lainsäädäntö ja lainmukainen toiminta. Koska lainsäädäntö ei yksinään riitä ratkaisemaan kaikkia ristiriitatilanteita, on viranomaisten harkinnalle ja oikeuskäytännölle annettava myös suuri merkitys. Jotta vankeuslaki voi rajoittaa perusoikeuksia, edellyttää se tarkkaa harkintaa, yhdenmukaista oikeuskäytäntöä, täsmällistä lainsäädäntöä sekä yhtenäistä viranomaistoimintaa. Vankeuslaissa olevia perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä tulisikin mielestäni täsmentää, jotta oikeuskäytännölle ja viranomaisen harkinnalle ei jäisi niin suurta painoarvoa.

Tästä voisikin jatkaa tutkimusta käsittelemään esimerkiksi sitä, millä keinoin nämä perusoikeuksien rajoittamista koskevat edellytykset saataisiin yhtenäisiksi ja

---

⁹⁶ Hallberg, Karapuu, Ojanen, Scheinin, Tuori & Viljanen, päivittyvä julkaisu, 2 osa luku 1.

mahdollisimman monessa tilanteessa sovellettaviksi. Toisaalta tutkimusta voitaisiin jatkaa myös siitä näkökulmasta, että miten vankien perusoikeudet tosiasiallisesti toteutuvat ja onko esimerkiksi vankien oikeusturva riittävää.

Lähteet

- Fredman, M., Rautio, L., Tolvanen, M. & Viitanen, M. (2025). *Esitutkinta ja pakkokeinot*. Alma Insights.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/25ju449321>
- Gullans, M., Pellonpää, M., Pölönen, P. & Tapanila, A. (2018). *Euroopan ihmisoikeussopimus*. Alma Talent.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/18ju433610>
- Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanene, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen V.P. (päivittyvä julkaisu). *Perusoikeudet*. Sanoma Pro. Noudettu 30.9.2025 osoitteesta <https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/pe111>
- Heikkilä, S. & Hirvelä, P. (2017). *Ihmisoikeudet: Käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön*. Alma Talent.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/17ju432156>
- Joensuu, J. (2025). Köyliön vankilassa useita ongelmia: vankeja ylipaikoilla, puhtaita vaatteita ja kenkiä ei riitä, hammashoito ei toimi. *Yle*. Noudettu 30.9.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20185591>
- Kaisto, J. (2007). *Lainoppi ja oikeusteoria – Oikeusteorian perusteista aineellisen varallisuus oikeuden näkökulmasta*. Edita Prima Oy. Noudettu 29.9.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/4430.pdf>
- Kess, K. (2023). *Itsemääräämisoikeus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Alma Talent.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/23ju446290>
- Kostiainen, A., Kurki, V., Määttä, T., Rautiainen, P. & Soininen, N. (2023). *Oikeus ja sen tutkiminen*. Vastapaino. <https://www.ellibslibrary.com/tritonia/9789523971127>
- Luomala, M., Paasonen, J. & Vainio, J. (2023). *Miten kehittää vankilaturvallisuutta ja vankien kuntoutusta?: Vankien kuntoutumismahdollisuuksien ja oikeusturvan*

parantaminen vankilaturvallisuuta kehittämällä sekä rangaistusaikaista rikollisuutta ehkäisemällä -hankkeen loppuraportti. Vaasan yliopisto.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-070-2>

Melander, S. Kriminalisointiperiaatteet ja perusoikeuksien rajoitusedellytykset. *Lakimies* 6/2002, 938–961. Noudettu 14.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/15460006.pdf>

Mohell, U. (2007). Vankeuslakipaketti: kohti suunnitelmallista vankeusprosessia. *Oikeus* (36); 3, 332–335. Noudettu 28.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/48630006.pdf>

Mäki-Louhiluoma, J. (2023). Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden yksityinen tuotanto ja lainsäätäjän harkintavallan rajat. *Oikeustiede*, (LV:2022), 195–290. Noudettu Noudettu 28.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeustiede/1000790003.pdf>

Mäkipää, L. (2014). Vankien oikeusturvan toteutuminen eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisujen valossa. *Edilex-sarja* 2014/5. Noudettu 29.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/12671.pdf>

Määttä, K. (2024). *Oikeuslähdeoppi lakien tulkinnassa – 1 Lähtökohtia tarkasteluun.* Edilex Lakitieto Oy. Noudettu 30.9.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/100010.pdf>

Määttä, M. (2013). Lakien väliset suhteet oikeudellisen ratkaisun teorian haasteena: ristiriita-ajattelusta yhteensovittamismalliin. *Lakimies* 2/2013, 171–191. Noudettu 28.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/94830001.pdf>

Neuvonen, R. & Rautiainen, P. (2015). Lakivaraukset Suomen perusoikeusjärjestelmässä. *Lakimies* 2/2015, 222–248. Noudettu 18.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/151460004.pdf>

Niemi, H.M. (2022). Oikeus, ihmisarvo ja ilmastokriisi. *Oikeus*, (51):1, 59–79. <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/1000550003.pdf>

- Paasonen, J. & Vainio, J. (2022). Vankilan tarkastustoiminta ja päihteettömyyden valvonta. *Edilex-sarja* 2022/31. Noudettu 28.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/27727.pdf>
- Pirjatanniemi, E. (2011). Suomen kriminaalipolitiikka?, *Oikeus* 2/2011, 154–174
Noudettu 7.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/78640001.pdf>
- Puurunen, T. (2018). Perus- ja ihmisoikeusrajoitusten sääntelytarkkuudesta eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä. *Oikeustiede* L:2017, 337–426. Noudettu 10.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeustiede/190440005.pdf>
- Rautiainen, M. (2008). Yhdyskuntapalvelun soveltuvuusarvioinnin, tuomitsemisen ja palvelun suorittamisen yhdenvertaisuus. *Edilex-sarja* 2008/14. Noudettu 5.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/5374.pdf>
- Salojärvi, J. (2019). Ihmisoikeudet ennen läpimurtoa: Suomen ihmisoikeuksien liitto 1949–1952. *Oikeus* (48):2, 166–186 Noudettu 8.10.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/199050004.pdf>
- Saraviita, I. (2011). *Perustuslaki*. Talentum.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/11ju418310>
- Tapani, J. & Tolvanen, M. (2016). *Rikosoikeus: Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano*. Talentum Pro.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=http://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/16ju428739>
- Taskinen, A. (2012). Vangin oikeuksien rajoittamisesta: esimerkkinä vangin lääkehoidon kieltäminen laitoksen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvillä perusteilla. *Oikeus* 2012 (41):1, 107–120 Noudettu 4.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/87720006.pdf>
- Turunen, J. (2005). *Oikeuden kollisionormit*. Edilex. Noudettu 13.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/2421.pdf>

Viljanen, V.P. (2001). *Perusoikeuksien rajoitusedellytykset*. Talentum.
<https://proxy.uwasa.fi/login?url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/01ju318116>

Yli-Hyövähti, M. (2023). Sakon muuntorangaistus – päihdeongelmien huomioiminen tuomitsemisessa ja täytäntöönpanossa. *Defensor Legis* 3/2023, 445–465.
Noudettu 24.10.2025 osoitteesta [https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/defensor legis/1001140004.pdf](https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/defensor_legis/1001140004.pdf)

Virallislähteet

HE 309/1993 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 1/1998 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi.

HE 263/2004 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 45/2014 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

HE 198/2017 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta.

PeVL 20/2005 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

PeVM 24/1994 vp: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

Oikeuskäytäntö

EIT tapaus Lindström ja Mässeli v. Suomi 14.1.2014

Helsingin HO: 15.11.2017/1363

Helsingin HO: 23.2.2018/108226

KKO: 2012:81

KKO: 2021:58

Turun HAO: 27.11.2007 07/080/2

Ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisut

EOAK 31.12.2012, 2011/2/10

EOAK 10.4.2025, 2934/2024

EOAK 8.9.2025, 2556/2025